

IZMJERA — PREMJER

Pitajmo se, koji je od ta dva izraza u prednosti, koji bolje odgovara; jesu li uopće sinonimi ili svakome od njih možemo dodijeliti poseban smisao?

Pogledajmo najprije u veliki Rječnik Jugosl. akademije znanosti i umjetnosti. Razočaranje. Nema tamo ni riječi Izmjera a ni riječi Premjer. Ima: izmjeran, izmjeranje, izmjerati, izmjerenje, izmjerište, izmjeritelj, izmjeriti, izmjeriv, izmjerivanje, izmjerivati, izmjerivost, izmjerljiv, izmjernost, ali nema izmjera. Analogno ima: premjerati, premjerenje, premjeriti, premjerivati, ali nema riječi premjer.

Moram dakle pretpostaviti, da su obe imenice »izmjera« i »premjer« nastale kasnije tj. uglavnom nakon sabiranja građe za spomenuti Rječnik i da ih u ishodnom narodnom jeziku eventualno nije ni bilo?

Po svojoj prilici su obe imenice nastale samo iz geodetskih potreba. Lako je moguće, da su prvi autori, koji su u prošlom stoljeću počeli na našem jeziku pisati o geodeziji, brzo došli do potrebe, da za njemačku riječ »Vermessung«, francusku »Levé«, englesku »Survey, Surveying« nađu odgovarajući izraz na našem jeziku. A nastajanje tehničkih stručnih izraza u hrvatsko-srpskom odnosno srpsko-hrvatskom jeziku je bipolarno. Do drugog svjetskog rata bila su dva glavna žarišta tehničke izobrazbe, tehničke kulture, na području hrvatsko-srpskog jezika: Beograd i Zagreb. Tu su stvarani novi tehnički izrazi. Tako je vjerojatno došlo, da je u Zagrebu stvoren termin izmjera a u Beogradu premjer.

Najnoviji pravopis Matice Hrvatske i Matice Srpske (Zagreb—Novi Sad 1960.) već ima oba izraza: »izmjera (ek.), izmjera (ijek.)« te »premer (ek.), premjer (ijek.)« gdje »ek« označuje ekavštinu a »ijek.« ijekavštinu.

Jezik je zapravo to bogatiji, što više ima izraza. Oba se naša izraza koriste. Držim, da su i jezički posve bez prikora pa imaju pravo postojanja. Ali čini mi se, da već pomalo svaka od te dvije imenice dobiva i svoj poseban smisao, svoju posebnu boju. Kad mjerimo dužinu, kut, okomicu (upravnu), obično kažemo, da smo ih izmjerili, a premjer i premjeravanje, kada se radi o mjerenju kakovog kompleksa ili o kompleksnom mjerenju. U vezi toga predlažem, da se riječi izmjera i premjer diferenciraju i prva upotrebljava za diono i parcijalno mjerenje unutar »Premjera« na pr. za mjerenje kuteva, dužina, visina. Dakle riječ »izmjera« više za pojedinu fazu, a riječ »premjer« za cjelinu. Da se na pr. kaže »izmjera poligonskog kuta«, »i mjera polig. stranica« a »premjer općine« (za premjeravanje cijelog atara općine; analogno da se kaže: »katastarski premjer«, »topografski premjer« i slično.

Pošto geodetski stručnjak stalno mjeri i premjerava, ovdje ću nabrojiti i neke ostale izraze, kojima je osnova »mjer, mjera, mjerenje«, a nalaze se u Rječniku Akademije. Eventualno drugom prilikom ću se na neke od njih i posebno osvrnuti. Kod pojedine riječi, čiji smisao možda nije odmah na prvi pogled jasan, stavio sam u zagradi i njeno glavno značenje. Kod nekih riječi stavio sam i slovo Š, što znači, da se taj izraz uglavnom nalazi samo u Šulekovom rječniku znanstvenog nazivlja iz 1881. godine.

Mjer (metar, Š) — mjera — mjerac (mjernik) — mjerač (mjernik) — mjerača (= letva, Š) — mjeračica (ž. mjernik) — mjeračina — mjerački — mjerači — mjerak (decimetar, Š) — mjeran — mjeraštvo (geodezija, Š) — mjerba (Š) — mjerčić (milimetar, Š) — mjerčin (mjernik) — mjerčina (10 m, Š) — mjerenik (mjernik) — mjerenje — mjeretina (kilometar, Š) — mjerđija (mjernik) — mje-

rica — mjeričica — mjerić (centimetar, Š) — mjeridba — mjerilac (m. mjernik) — mjerilica (ž. mjernik) — mjerilo — mjerina (hektometar, Š) — mjerioce (nolius, Š) — mjerionica — mjerište — mjeritelj (mjernik) — mjerilica — mjeriti — mjeriv — mjerivo — mjerje (sistem mjerenja, Š) — mjerka (motka, kojom se mjeri, Š) — mjerkati (motriti, paziti) — mjerljiv — mjerljivost — mjerni — mjernica (gusjenica geometrid, ina samo prednje i stražnje noge, pa kao da mjeri) — mjernik — mjernost — mjeroslovan (što pripada metrologiji) — mjeroslovlje (nauka o mjerama) — mjernica (pismena potvrda o mjeri tj. da je što izmjereno), mjerski (Š.) — mjerstven — mjerstvo (geometrija) — odmjera — odmjeranje — odmjeriti — odmjerenost — odmjerenje — odmjeriti (mjereći odrediti) — odmjerivati itd.

Dakle samo za mjernika (geometra, geodetu) ni više ni manje nego 11 izraza: mjerac, mjerač, mjeračica, mjerčin, mjerenik, mjerdiija, mjerilac, mjerilica, mjeritelj, mjeriteljica, mjernik; a za premjer možda 5: mjeračina, mjerba, mjerenje, mjeridba, mjerje, od kojih se takorekući baš nijedan, kako izgleda, nije geodetski održao i afirmirao.

Dr. N. N.

SRETNU I USPJESNU

NOVU 1967 GODINU

SVIM PRETPLATNICIMA I SURADNICIMA

želi Redakcija lista